

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีไทย

ในการศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีไทยนั้น ปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ก็น่าที่จะส่งผลกระทบต่อช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีแตกต่างกันออกไป เช่น สตรีในเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งในแต่ละเขตสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันก็ย่อมกระทบต่อช่วงระยะเวลาดังกล่าวให้ยาวนานต่างกัน อนึ่ง ในการศึกษาและวิเคราะห์ในครั้งนี้ ผู้เขียนได้วิเคราะห์แยกออกเป็นเขตเมือง เขตชนบท และของทั้งประเทศด้วย สำหรับผลการวิเคราะห์มีดังนี้.-

1. ปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย และการศึกษา

1.1 เขตที่อยู่อาศัย จากการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนอังกฤษ พบว่าสตรีที่อาศัยในเขตเมืองและเขตชนบท มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานแตกต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ (ตารางที่ 10) พบว่า ในทั้งประเทศนั้น สตรีไทยมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกเท่ากับ 23.29 เดือน และเมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุต่าง ๆ ปรากฏว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะยาวนานขึ้นตามอายุที่สูงขึ้น นั่นคือ สตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 25.86 เดือน ส่วนสตรีอายุ 35-44 ปี, 25-34 ปี และอายุต่ำกว่า 25 ปี มีช่วงห่างระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 24.75, 22.48 และ 18.60 เดือนตามลำดับ

เมื่อพิจารณาสตรีในเขตเมือง พบว่าสตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกเท่ากับ 22.67 เดือน และเมื่อพิจารณาสตรีที่กลุ่มอายุต่าง ๆ ปรากฏว่าสตรีที่กลุ่มอายุอื่น ยกเว้นอายุ 25-34 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้นตามอายุที่สูงขึ้น นั่นคือ สตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป 35-44 ปี และต่ำกว่า 25 ปี มีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.12, 22.32 และ 18.8 เดือนตามลำดับ

สำหรับในเขตชนบท พบว่าสตรีมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกเท่ากับ 23.40 เดือน และช่วงห่างนี้ก็ยังมีแบบแผนเช่นเดียวกับในเขตเมือง และของทั้งประเทศ กล่าวคือ ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะยาวนานขึ้นตามอายุที่สูงขึ้น นั่นคือ สตรีที่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุดซึ่งเท่ากับ 26.34 เดือน ส่วนสตรีอายุ 35-44, 25-34 และต่ำกว่า 25 ปี มีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 25.33, 22.07 และ 18.53 เดือน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีตามเขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่าสตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง และถ้าพิจารณาสตรีในกลุ่มอายุต่าง ๆ พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วสตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ที่ชัดเจนในกลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สำหรับกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี สตรีมีช่วงห่างระยะเวลาดังกล่าวที่ยาวนานใกล้เคียงกัน มีเพียงสตรีกลุ่มอายุ 25-34 ปี เท่านั้น ที่สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในชนบท ผลจากการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่า สตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ซึ่งจากการศึกษานี้ ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.2 การศึกษา เกี่ยวกับการศึกษาของสตรี นับว่าเป็นตัวแปรทางสังคมที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี ซึ่งจากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) พบว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานแตกต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ (ตารางที่ 11) พบว่า ในของทั้งประเทศนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรีที่มีการศึกษาสูง นั่นคือ สตรีที่ไม่ได้เรียนมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด คือ เท่ากับ 24.96 เดือน ส่วนสตรีที่มีการศึกษา ป.1-ป.4, ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น คือเท่ากับ 23.22, 22.12 และ 20.33 เดือน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรียังมีการศึกษาสูง โดยเฉพาะสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 และอายุ 35-44 ปี ส่วนกลุ่มอายุอื่นนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรก จะยาวนานขึ้น แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีการศึกษาสูง และถ้าพิจารณากลุ่มสตรีที่ระดับการศึกษาเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มการศึกษา ป.1-ป.4 และสตรีที่ไม่ได้เรียน โดยสตรีที่ไม่ได้เรียนอายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นกว่าสตรีอายุ 35-44 ปี สำหรับสตรีที่มีการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไปนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลง แต่ไม่

ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงสตรีในเขตเมือง พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรียิ่งมีการศึกษาสูงเช่นเดียวกับของทั้งประเทศ นั่นคือ สตรีที่ไม่ได้เรียนมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด คือ เท่ากับ 22.84 เดือน ส่วนสตรีที่มีการศึกษา ป.1-ป.4, ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งเท่ากับ 22.82, 22.68 และ 21.19 เดือน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลงเมื่อสตรียิ่งมีการศึกษาสูง โดยเฉพาะสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 และอายุ 35-44 ปี ส่วนกลุ่มอายุอื่นนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะยาวนานขึ้น แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีการศึกษาสูง และถ้าพิจารณาสตรีที่การศึกษาระดับเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มการศึกษา ป.1-ป.4 โดยสตรีกลุ่มการศึกษา ป.1-ป.4 ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 35-44 ปีสั้นกว่าของสตรีอายุ 25-34 สำหรับสตรีที่มีการศึกษาดังแต่ไม่ได้เรียน, ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไปนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

สำหรับในเขตชนบท พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรียิ่งมีการศึกษาสูงเช่นเดียวกับในเขตเมืองและของทั้งประเทศ นั่นคือ สตรีที่ไม่ได้เรียนมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 25.37 เดือน ส่วนสตรีที่มีการศึกษา ป.1-ป.4, ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลง ตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งเท่ากับ 23.25, 20.84 และ 18.77 เดือน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่าในทุกกลุ่มอายุสตรี ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลงเมื่อสตรียิ่งมีการศึกษาสูง ยกเว้น สตรีอายุ 25-34 ปี ที่มีการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 มีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีที่มีการศึกษา ป.1-ป.7 ถ้าพิจารณาสตรีที่มีการศึกษาเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในทุกระดับการศึกษา โดยสตรีที่ไม่ได้เรียนอายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างสั้นกว่าสตรีอายุ 35-44 ปี และสตรีที่มีการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 อายุ 35-44 ปี มีช่วงห่างสั้นกว่าสตรีอายุ 25-34 ปี

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีตามเขตเมืองและเขตชนบท พบว่า สตรีที่ไม่ได้เรียน และป.1-ป.4 ในเขตชนบท มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง นั่นคือ ในเขตชนบทเท่ากับ 25.37 และ 23.25 เดือน ในเขตเมืองเท่ากับ 22.84 และ 22.82 เดือน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุสตรี ปรากฏว่าสตรีที่ไม่ได้เรียนอายุ 25-34,

35-44 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตเมือง ส่วนสตรีที่มีการศึกษา ป.1-ป.4 อายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สตรีในเขตชนบทก็มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตเมือง สำหรับสตรีที่มีระดับการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 และ ม.ศ.4 ขึ้นไป พบว่าในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ซึ่งในเขตเมืองเท่ากับ 22.68 และ 21.19 เดือน ในเขตชนบทเท่ากับ 20.8 เดือนและ 18.77 เดือน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุสตรี ปรากฏว่าที่ระดับการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี และ 25-34 ปี สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบทที่กลุ่มอายุ 35-44 ปี สตรีในเขตชนบทกลับมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ส่วนที่ระดับการศึกษา ม.ศ.4 ขึ้นไป อายุ 25-34 ปี สตรีในเขตเมืองก็มีช่วงห่างของการมีบุตรที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ซึ่งผลของการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะไม่ว่าจะพิจารณาในเขตเมือง หรือในเขตชนบทก็ตาม สตรีที่มีการศึกษาดำเนิน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนเดือน) จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

อายุปัจจุบันสตรี/ เขตที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	
<u>เมือง</u>		
ต่ำกว่า 25 ปี	18.8 (36)	10.41
25-34 ปี	24.15 (109)	16.93
35-44 ปี	22.32 (124)	15.27
45 ปี ขึ้นไป	23.12 (41)	12.18
รวม	22.67 (310)	15.06
<u>ชนบท</u>		
ต่ำกว่า 25 ปี	18.53 (187)	9.49
25-34 ปี	22.07 (474)	13.43
35-44 ปี	25.33 (473)	15.66
45 ปี ขึ้นไป	26.34 (212)	18.21
รวม	23.40 (1,346)	14.64
<u>ทั้งประเทศ</u>		
ต่ำกว่า 25 ปี	18.60 (223)	9.63
25-34 ปี	22.48 (583)	14.15
35-44 ปี	24.75 (597)	15.61
45 ปี ขึ้นไป	25.86 (253)	17.39
รวม	23.29 (1,656)	14.73

(ไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีบุตร และคำตอบไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ จำนวน 489 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.79)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนเดือน) จำแนกตามระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

ระดับการศึกษา/ เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45ขึ้นไป	
<u>เมือง</u>					
ไม่ได้เรียน	*	20.24 (11)	24.95 (23)	20.47 (7)	22.84 (42)
ป.1-ป.4	20.14 (23)	24.32 (49)	22.54 (68)	23.13 (23)	22.82 (163)
ป.5-ม.ศ.3	16.73 (11)	27.99 (24)	20.05 (17)	19.82 (6)	22.68 (58)
ม.ศ.5ขึ้นไป	*	22.13 (20)	15.95 (11)	*	21.19 (37)
รวม	18.87 (36)	24.31 (104)	22.00 (119)	23.12 (41)	22.60 (300)
<u>ชนบท</u>					
ไม่ได้เรียน	19.26 (17)	22.84 (44)	27.24 (85)	26.45 (51)	25.37 (197)
ป.1-ป.4	18.83 (157)	22.02 (401)	25.09 (370)	26.50 (156)	23.25 (1,084)
ป.5-ม.ศ.3	12.20 (10)	26.64 (14)	22.14 (7)	*	20.84 (32)
ม.ศ.5ขึ้นไป	*	16.44 (9)	21.17 (9)	*	18.77 (22)
รวม	18.53 (187)	22.13 (468)	25.36 (471)	26.39 (209)	23.43 (1,335)
<u>ทั่วประเทศ</u>					
ไม่ได้เรียน	19.31 (18)	22.34 (55)	26.28 (108)	25.76 (58)	24.96 (239)
ป.1-ป.4	19.02 (180)	22.29 (450)	24.27 (438)	26.11 (179)	23.22 (1,247)
ป.5-ม.ศ.3	14.57 (21)	25.57 (38)	20.77 (24)	19.79 (7)	22.12 (90)
ม.ศ.5ขึ้นไป	*	20.40 (29)	18.35 (20)	28.25 (6)	20.33 (59)
รวม	18.60 (223)	22.55 (572)	24.72 (590)	25.90 (250)	23.31 (1,635)

* หมายเหตุ ข้อมูลน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5

(ไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีบุตร และสตรีที่เทียบระดับการศึกษาไม่ได้ รวมทั้งคำตอบไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ จำนวน 510 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.78)

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ อาชีพ รายได้

2.1 อาชีพ เกี่ยวกับอาชีพของสตรีที่ประกอบอยู่ นับว่าเป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญตัวหนึ่ง จากการศึกษาที่ได้นำมาศึกษาในฐานะตัวแปรอิสระ (ตารางที่ 12) พบว่าของทั้งประเทศ สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น คือ เท่ากับ 26.81 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่ไม่ได้ทำงาน ซึ่งมีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.22 เดือน ในสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายกับอาชีพขนส่งและบริการนั้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานใกล้เคียงกัน คือ เท่ากับ 22.74 และ 22.70 เดือน ตามลำดับ สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียนนั้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นที่สุด คือ เท่ากับ 20.60 เดือน เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่ประกอบอาชีพต่างกัน พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะสตรีที่อายุต่ำกว่า 25, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป ยกเว้นกลุ่มอายุ 25-34 ปีเท่านั้น ที่สตรีประกอบอาชีพค้าขายมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และถ้าพิจารณาสตรีที่ประกอบอาชีพเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน, อาชีพเกษตรกรรม, อาชีพขนส่งและบริการกับสตรีที่ไม่ได้ทำงาน โดยสตรีที่ประกอบอาชีพขนส่งและบริการที่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นกว่าสตรีที่มีอายุ 35-44 ปี สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงสตรีในเขตเมือง พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขาย, อาชีพขนส่ง และบริการกับผู้ที่ไม่ได้ทำงาน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานใกล้เคียงกัน คือ เท่ากับ 22.95, 22.88 และ 22.35 เดือนตามลำดับ ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพบริหารและเสมียน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นที่สุด คือ เท่ากับ 21.70 เดือน และเมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่ประกอบอาชีพต่างกัน พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพบริหาร และเสมียนที่อายุ 25-34 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่นทั้งสิ้น และถ้าพิจารณาสตรีที่ประกอบอาชีพเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้วสตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขาย, อาชีพขนส่งและบริการกับสตรีที่ไม่ได้ทำงาน โดยสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายอายุ 35-44 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีอายุ 25-34 ปี และสตรีที่ประกอบอาชีพขนส่งและบริการอายุ 35-44 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีอายุ 25-34 ปี ในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานอายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรี

อายุ 35-44 ปี สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพบริหารและเสมียนนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจน เมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

สำหรับในเขตชนบท พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น คือ เท่ากับ 26.43 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่ไม่ได้ทำงาน ซึ่งมีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.32 เดือน ในสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายกับอาชีพขนส่ง และบริการมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกเท่ากับ 21.85 และ 22.51 เดือนตามลำดับ ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ บริหารและเสมียน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นที่สุด คือ เท่ากับ 17.82 เดือน เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกัน ที่ประกอบอาชีพต่างกัน พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 25, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป ยกเว้นกลุ่มอายุ 25-34 ปี ที่สตรีประกอบอาชีพขนส่งและบริการ มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และถ้าพิจารณาสตรีที่ประกอบอาชีพเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้วสตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพบริหาร และเสมียน, อาชีพเกษตรกรรม และสตรีที่ไม่ได้ทำงาน สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายกับอาชีพขนส่งและบริการนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ยกเว้นอาชีพเกษตรกรรมในเขตเมือง มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบทที่ประกอบอาชีพเดียวกันทุกอาชีพ และเมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุ ปรากฏว่าสตรีที่ประกอบอาชีพบริหาร และเสมียนมีเฉพาะกลุ่มอายุ 25-34 ปี ที่มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตชนบท ในสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขายกลุ่มอายุ 25-34 และ 45 ปีขึ้นไป ในเขตเมือง มีช่วงห่างของการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ในสตรีที่ไม่ได้ทำงาน อายุต่ำกว่า 25 และ 25-34 ปี ในเขตเมือง ก็มีช่วงห่างของการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ในทางตรงกันข้าม สตรีอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป ในเขตชนบทกลับมีช่วงห่างระยะเวลาดังกล่าวยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพขนส่งและบริการ ที่อายุต่ำกว่า 25, 25-34 และ 35-44 ปี สตรีในเขตชนบทกลับมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ซึ่งผลจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะไม่ว่าจะพิจารณาในเขตชนบทและของทั้งประเทศ สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็ยังมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น

2.2 รายได้ของครอบครัว โดยทั่วไปลักษณะทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาการมีบุตร กล่าวคือ ครอบครัวที่มีรายได้สูง น่าจะเว้นระยะการมีบุตรคนแรกนาน ซึ่งตรงกันข้ามกับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ (ตารางที่ 13) พบว่าของทั้งประเทศ ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรียังมีรายได้ครอบครัวสูง นั่นคือ สตรีที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000 บาท มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด คือ เท่ากับ 23.91 เดือน ส่วนสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัว 1,001-2,000, 2,001-3,000, 3,001-4,000, 4,001-6,000 และ 6,001 บาทขึ้นไป มีช่วงระยะเวลาดังกล่าว เท่ากับ 23.34, 23.14, 22.27, 22.13 และ 21.52 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน พบว่า ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสั้นลง เมื่อสตรียังมีรายได้ครอบครัวสูง แบบแผนดังกล่าวชัดเจนที่กลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป โดยสตรีอายุ 35-44 ปี ที่มีรายได้ครอบครัว 2,001-3,000 บาท มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 3,001-4,000 บาท และสตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป ที่มีรายได้ครอบครัว 3,001-4,000 บาท มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 4,001-6,000 บาท สำหรับสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 และ 25-34 ปีนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แต่ไม่ชัดเจน เมื่อสตรีมีรายได้ครอบครัวที่สูงขึ้น และถ้าพิจารณาสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัวเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้วสตรีที่อายุมากขึ้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในทุกระดับรายได้ โดยที่สตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัว 3,001-4,000 บาท อายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่มีอายุ 35-44 ปี

เมื่อพิจารณาถึงสตรีในเขตเมือง พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีไม่มีแบบแผนเช่นเดียวกับของทั้งประเทศ นั่นคือ สตรีที่มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด เป็นสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 1,001-2,000 บาท ซึ่งเท่ากับ 25.44 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 3,001-4,000, 6,001 ขึ้นไป, 4,001-6,000, ต่ำกว่า 1,000 และ 2,001-3,000 บาท มีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.69, 23.27, 22.24, 21.32 และ 20.69 เดือนตามลำดับ และ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน พบว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 1,001-2,000 บาท ที่อายุต่ำกว่า 25, 25-34 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นกว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัวระดับอื่น ถ้าพิจารณาสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัวเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มรายได้ต่ำกว่า 1,000, 1,001-2,000 และ 3,001-

4,000 บาท โดยสตรีที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000 บาท ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 35-44 ปี สั้นกว่าของสตรีอายุ 25-34 ปี และสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 1,001-2,000 บาท ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 35-44 ปี สั้นกว่าสตรีอายุ 25-34 ปี สำหรับสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 2,001-3,000, 4,001-6,000 และ 6,001 บาทขึ้นไปนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

สำหรับในเขตชนบท พบว่าช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีไม่มีแบบแผนเช่นเดียวกับในเขตเมืองและของทั้งประเทศ นั่นคือ สตรีที่มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด เป็นสตรีที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000 บาท และ 2,001-3,000 บาท ซึ่งเท่ากับ 24.06 เดือน เท่ากัน รองลงมาเป็นสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 1,001-2,000, 4,001-6,000, 3,001-4,000 และ 6,001 บาทขึ้นไป มีช่วงระยะเวลาดังกล่าว เท่ากับ 22.92, 22.77, 21.53, และ 19.78 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน พบว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000 บาท ที่กลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มรายได้ครอบครัวอื่นทั้งสิ้น ส่วนสตรีที่มีรายได้ครอบครัว 2,001-3,000 บาทนั้น มีเฉพาะกลุ่มอายุ 25-34 ปี ที่สตรีมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มรายได้ครอบครัวอื่น และถ้าพิจารณาสตรีที่มีรายได้ครอบครัวเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในทุกกลุ่มระดับรายได้ โดยที่สตรีที่มีรายได้ครอบครัว 1,001-2,000 บาท ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 25-34 ปี สั้นกว่าของสตรีอายุต่ำกว่า 25 ปี และสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัว 2,001-3,000 บาท ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 35-44 ปี สั้นกว่าของสตรีอายุ 25-34 ปี

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัวเดียวกันในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000, 2,001-3,000 และ 4,001-6,000 บาท ในเขตชนบทมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง นั่นคือ ในเขตชนบทเท่ากับ 24.06, 24.06 และ 22.77 เดือน ในเขตเมืองเท่ากับ 21.32, 20.69 และ 22.24 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุ ปรากฏว่าที่ระดับรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 1,000 บาท สตรีอายุต่ำกว่า 25, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตเมือง ที่ระดับรายได้ครอบครัว 2,001-3,000 บาท กลุ่มอายุ 25-34, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตเมือง และที่ระดับรายได้ครอบครัว 4,001-6,000 บาท กลุ่มอายุ 25-34 และ 35-

44 ปี สตรีในเขตชนบทก็มีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุเดียวกันในเขตเมือง สำหรับสตรีที่มีระดับรายได้ครอบครัว 1,001-2,000, 3,001-4,000 และ 6,001 บาทขึ้นไป สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท นั่นคือ ในเขตเมืองเท่ากับ 25.48, 23.69 และ 23.27 เดือน ในเขตชนบทเท่ากับ 22.92, 21.53 และ 19.78 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุ ปรากฏว่าที่ระดับรายได้ครอบครัว 1,001-2,000 บาท มีเฉพาะสตรีอายุ 25-34 ปี ที่สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ที่ระดับรายได้ครอบครัว 3,001-4,000 บาท มีเฉพาะสตรีอายุ 35-44 ปี ที่สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท และที่ระดับรายได้ครอบครัว 6,001 บาทขึ้นไป สตรีอายุ 25-34 และ 35-44 ปี ในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ซึ่งผลจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าในเขตเมืองและในเขตชนบท มีแบบแผนไม่ชัดเจน แต่มีแนวโน้มของช่วงห่างการมีบุตรคนแรก สันลงในกลุ่มสตรีที่มีรายได้ครอบครัวที่สูงขึ้น สำหรับของทั้งประเทศนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกจะสันลงในกลุ่มสตรีที่มีรายได้ครอบครัวที่สูงขึ้น ซึ่งจากการศึกษานี้ ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนเดือน)
จำแนกตามอาชีพ เขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

อาชีพ/ เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45ขึ้นไป	
<u>เมือง</u>					
วิชาชีพบริหารและเสมียน	-	20.97 (22)	19.88 (18)	*	21.70 (45)
ค้าขาย	13.83 (6)	31.26 (10)	20.70 (22)	24.87 (11)	22.95 (45)
เกษตรกรรม	-	-	*	-	*
ขนส่งและบริการ	16.93 (6)	29.16 (18)	19.66 (19)	-	22.88 (46)
ไม่ได้ทำงาน	20.60 (24)	22.54 (58)	23.47 (59)	21.16 (21)	22.35 (162)
รวม	18.86 (36)	24.13 (108)	22.35 (123)	23.20 (40)	22.64 (307)
<u>ชนบท</u>					
วิชาชีพบริหารและเสมียน	*	13.19 (8)	20.55 (11)	-	17.82 (20)
ค้าขาย	*	23.56 (8)	*	17.06 (8)	21.85 (23)
เกษตรกรรม	20.54 (12)	23.87 (30)	27.30 (45)	32.66 (16)	26.43 (113)
ขนส่งและบริการ	19.53 (15)	29.72 (22)	26.14 (29)	25.09 (11)	22.51 (87)
ไม่ได้ทำงาน	18.32 (156)	22.30 (390)	25.05 (370)	26.46 (173)	23.32 (1,089)
รวม	18.56 (186)	22.09 (468)	25.32 (470)	26.50 (208)	23.42 (1,332)
<u>ทั้งประเทศ</u>					
วิชาชีพบริหารและเสมียน	*	18.95 (30)	20.22 (29)	*	20.60 (65)
ค้าขาย	14.00 (8)	27.89 (18)	22.59 (27)	21.76 (19)	22.74 (72)
เกษตรกรรม	20.54 (12)	23.87 (30)	27.98 (60)	32.66 (16)	26.81 (118)
ขนส่งและบริการ	18.83 (21)	23.17 (57)	23.65 (48)	23.54 (14)	22.70 (133)
ไม่ได้ทำงาน	18.65 (180)	22.35 (448)	24.86 (429)	25.92 (194)	23.22 (1,251)
รวม	18.63 (222)	22.50 (576)	24.75 (593)	26.02 (248)	23.32 (1,639)

*หมายเหตุ ข้อมูลน้อยกว่า หรือเท่ากับ 5
(ไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีบุตรและคำตอบที่ไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ จำนวน 560 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.59)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนเดือน)

จำแนกตามระดับรายได้ของครอบครัว เขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

รายได้ของครอบครัว (บาท/เดือน) เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45ขึ้นไป	
<u>เมือง</u>					
ต่ำกว่า 1,000	16.13 (10)	25.41(11)	21.27(17)	22.65(6)	21.32(44)
1,001-2,000	17.83 (6)	34.59(17)	19.97(18)	23.48(6)	25.44(47)
2,001-3,000	*	20.20(15)	22.13(17)	19.33(6)	20.69(42)
3,001-4,000	*	20.29(7)	25.64(14)	*	23.69(24)
4,001-6,000	*	20.23(17)	19.63(12)	*	22.24(33)
6,001 ขึ้นไป	*	24.75(11)	23.94(20)	21.81(9)	23.27(42)
รวม	17.13 (23)	24.73(78)	22.15(98)	23.93(33)	22.77(232)
<u>ชนบท</u>					
ต่ำกว่า 1,000	17.67 (75)	22.83(233)	26.44(248)	26.89(103)	24.06(659)
1,001-2,000	20.80 (26)	20.33(86)	24.78(98)	24.99(46)	22.92(256)
2,001-3,000	15.25 (6)	24.41(45)	24.24(38)	25.60(20)	24.06(109)
3,001-4,000	*	20.73(22)	22.26(17)	23.30(10)	21.53(43)
4,001-6,000	*	22.00(13)	24.14(22)	*	22.77(39)
6,001 ขึ้นไป	*	16.73(11)	20.04(26)	22.38(8)	19.78(46)
รวม	18.35 (113)	21.89(410)	25.25(449)	25.78(190)	23.48(1,162)

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายได้ของครอบครัว (บาท/เดือน) เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45ขึ้นไป	
<u>ทั้งประเทศ</u>					
ต่ำกว่า 1,000	17.51(85)	22.49(244)	26.12(265)	26.69(109)	23.91(703)
1,001-2,000	20.25(32)	22.72(103)	24.06(116)	24.87(52)	23.34(303)
2,001-3,000	16.60(10)	23.36(60)	23.62(55)	24.15(26)	23.14(151)
3,001-4,000	*	20.62(29)	23.87(31)	23.35(13)	22.27(77)
4,001-6,000	*	21.08(30)	22.65(34)	31.42(6)	22.13(72)
6,001 ขึ้นไป	*	20.82(22)	21.79(46)	22.18(17)	21.52(88)
รวม	18.16(136)	22.37(488)	24.73(547)	25.56(223)	23.39(1,394)

* หมายถึง ข้อมูลน้อยกว่า หรือเท่ากับ 5

(ไม่รวมสตรีที่ครอบครัวคำนวณรายได้ไม่ได้ ครอบครัวที่ไม่มีรายได้ สตรีที่ยังไม่มีบุตร และคำตอบไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ จำนวน 751 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 35.0)

3. ปัจจัยทางด้านประชากร ซึ่งได้แก่ อายุแรกสมรส และจำนวนบุตรที่สตรีต้องการ

3.1 อายุแรกสมรส จากการศึกษา และการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ในประเทศไทยและต่างประเทศนั้น พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่างกันจะมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่แตกต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ (ตารางที่ 14) พบว่าในของทั้งประเทศนั้น สตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 25.09 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20, 20-24 และ 25-29 ปี ซึ่งมีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 24.11, 22.65 และ 21.51 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีอายุแรกสมรสต่างกัน พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป กลุ่มอายุ 35-40 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่น ยกเว้นสตรีอายุ 35-44 ปี ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป และถ้าพิจารณาสตรีที่มีอายุแรกสมรสเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าสตรีที่อายุมากขึ้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้นในทุกกลุ่มอายุแรกสมรสของสตรี

เมื่อพิจารณาถึงสตรีในเขตเมือง พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20-24 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 23.49 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20, 25-29 และ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งมีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 22.58, 21.35 และ 19.96 เดือนตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีอายุแรกสมรสต่างกัน พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20-24 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่นทั้งสิ้น แต่สำหรับกลุ่มอายุต่ำกว่า 25, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป กลับมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่น ถ้าพิจารณาสตรีที่มีอายุแรกสมรสเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มที่อายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 และ 25-29 ปี สำหรับสตรีที่มีอายุแรกสมรส 25-29 ปีนั้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

สำหรับในเขตชนบท พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 27.19 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20, 20-24 และ 25-29 ปี ซึ่งมีระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 24.33, 22.40 และ 21.47 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีอายุแรกสมรสต่างกัน พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป ที่กลุ่มอายุ 35-44 ปี และอายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่า

สตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่น ยกเว้นสตรีอายุ 35-44 ปี ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีกลุ่มอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป และถ้าพิจารณาสตรีที่มีอายุแรกสมรสเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าสตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้นในทุกกลุ่มอายุแรกสมรสของสตรี

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีที่มีอายุแรกสมรสเดียวกัน ในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20, 25-29 และ 30 ปีขึ้นไป ในเขตชนบทมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง นั่นคือ ในเขตชนบทเท่ากับ 24.33, 21.47 และ 27.19 เดือน ในเขตเมืองเท่ากับ 22.58, 21.35 และ 19.96 เดือนตามลำดับ และเมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุปรากฏว่าที่อายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี กลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ที่อายุแรกสมรส 25-29 ปี กลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง สำหรับสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20-24 ปีนั้น สตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ซึ่งในเขตเมืองเท่ากับ 23.49 เดือน ในเขตชนบทเท่ากับ 22.40 เดือน เมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุสตรีปรากฏว่าที่อายุต่ำกว่า 25 และ 25-34 ปี ในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ส่วนกลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง

จากการศึกษาในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าในเขตเมืองสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20-24 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่น ส่วนในเขตชนบทและของทั้งประเทศนั้น สตรีที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างระยะเวลาดังกล่าวที่ยาวนานกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสอื่น และเมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุสตรี พบว่าในเขตเมือง เขตชนบท และของทั้งประเทศ สตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bumpass, Rindfuss and Janosik (1978: 80) นอกจากนี้ ยังพบว่าสตรีในเขตชนบทมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง แม้ว่าจะควบคุมด้วยกลุ่มอายุของสตรีแล้วก็ตาม

3.2 จำนวนบุตรที่สตรีต้องการ จากการศึกษานี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรที่ต่างกัน จะส่งผลกระทบต่อช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานต่างกัน (Westoff, et al. 1961: 136) สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ (ตารางที่ 15) พบว่า ในของทั้งประเทศ สตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 23.83 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คนขึ้นไป, 2 และ 1 คน ซึ่งมีระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.60, 22.24 และ 21.85 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่ม

อายุเดียวกันที่มีความต้องการบุตรต่างกัน พบว่าสตรีที่ต้องการบุตร 3 คน กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 และ 35-44 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนอื่นทุกกลุ่ม สำหรับสตรีอายุ 25-34 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างที่สั้นกว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนอื่น แต่ไม่ชัดเจน ถ้าพิจารณาสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้วสตรีที่อายุมากขึ้นมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มสตรีที่มีความต้องการบุตร 2, 3 และ 4 คน โดยสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป สั้นกว่าของสตรีอายุ 35-44 ปี และสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คน ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป สั้นกว่าของสตรีอายุ 35-44 ปี สำหรับสตรีที่มีความต้องการบุตร 1 คนนั้น มีช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจนเมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงสตรีในเขตเมือง พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 24.81 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีความต้องการบุตร 1, 2 และ 4 คน ซึ่งมีระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 22.48, 22.30 และ 21.60 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีความต้องการบุตรต่างกัน พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คนที่กลุ่มอายุ 35-44 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนอื่นทุกกลุ่ม สำหรับกลุ่มอายุต่ำกว่า 25, 25-34 และ 45 ปี ขึ้นไป มีช่วงห่างที่สั้นกว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนอื่น แต่ไม่ชัดเจน ถ้าพิจารณาสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่มีอายุมากขึ้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจนในกลุ่มสตรีที่มีความต้องการบุตร 2 และ 3 คน โดยที่สตรีที่มีความต้องการบุตร 2 คน ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 35-44 ปี สั้นกว่าของสตรีอายุ 25-34 ปี และสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน ช่วงห่างของการมีบุตรของสตรีอายุ 45 ปีขึ้นไป สั้นกว่าของสตรีอายุ 35-44 ปี สำหรับสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คน ขึ้นไปนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรสั้นลง แต่ไม่ชัดเจน เมื่อสตรีมีอายุมากขึ้น

สำหรับในเขตชนบท พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานที่สุด ซึ่งเท่ากับ 23.95 เดือน รองลงมาเป็นสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คนขึ้นไป, 2 และ 1 คน ซึ่งมีช่วงระยะเวลาดังกล่าวเท่ากับ 23.58, 22.17 และ 21.39 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาสตรีกลุ่มอายุเดียวกันที่มีความต้องการบุตรต่างกัน พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คน ที่อายุต่ำกว่า 25 และอายุ 35-44 ปี มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานกว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนอื่นทุกกลุ่ม สำหรับสตรีอายุ 25-34 และ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างที่สั้นกว่าสตรีที่มีความ

ต้องการบุตรจำนวนอื่น แต่ไม่ชัดเจน ถ้าพิจารณาสตรีที่มีความต้องการบุตรจำนวนเดียวกัน แต่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าโดยทั่วไปแล้ว สตรีที่อายุมากขึ้น มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกยาวนานขึ้น แบบแผนดังกล่าวชัดเจน ในกลุ่มสตรีที่มีความต้องการบุตร 2, 3 และ 4 คน โดยสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คนขึ้นไป อายุ 45 ปีขึ้นไป มีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นกว่าสตรีอายุ 35-44 ปี

เมื่อเปรียบเทียบช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีที่มีความต้องการบุตรเท่ากัน ในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 4 คนขึ้นไป กลุ่มอายุ 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป ในเขตชนบทมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตเมือง ส่วนกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 และ 25-34 ปี สตรีในเขตเมืองกลับมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในชนบท สำหรับสตรีที่มีความต้องการบุตร 1, 2 และ 3 คนนั้น พบว่าสตรีในเขตเมืองมีช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ซึ่งในเขตเมืองเท่ากับ 22.48, 22.30 และ 24.81 เดือน ในเขตชนบทเท่ากับ 21.39, 22.17 และ 23.58 เดือนตามลำดับ เมื่อพิจารณาที่กลุ่มอายุสตรี ปรากฏว่าสตรีที่มีความต้องการบุตร 1 คน ที่อายุ 25-34 ปี ในเขตเมืองมีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในชนบท ในสตรีที่มีความต้องการบุตร 2 คน อายุต่ำกว่า 25, 25-34 และ 45 ปีขึ้นไป ในเขตเมืองก็มีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในเขตชนบท ส่วนสตรีที่มีความต้องการบุตร 3 คนที่อายุ 25-34, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป ในเขตเมืองก็มีช่วงห่างที่ยาวนานกว่าสตรีในชนบท ซึ่งผลของการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ในเขตเมืองมีแบบแผนไม่ชัดเจน แต่แนวโน้มของช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกสั้นลง ตามกลุ่มสตรีที่มีความต้องการบุตรน้อย สำหรับในเขตชนบทและของทั้งประเทศนั้น ช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรีจะสั้นลงในกลุ่มสตรีที่มีความต้องการบุตรน้อย ซึ่งจากการศึกษานี้ ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนบุตร)
จำแนกตามอายุแรกสมรส เขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

อายุแรกสมรส (ปี)/ เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45ปีขึ้นไป	
<u>เมือง</u>					
ต่ำกว่า 20	20.46(25)	23.21(37)	23.37(30)	23.75(15)	22.58(107)
20-24	15.28(11)	26.68(51)	22.63(56)	20.78(12)	23.49(130)
25-29	-	20.07(19)	20.35(32)	26.04(12)	21.35(63)
30 ปีขึ้นไป	-	*	24.67(6)	*	19.96(10)
รวม	18.87(36)	24.15(109)	22.32(124)	23.12(41)	22.67(310)
<u>ชนบท</u>					
ต่ำกว่า 20	18.96(141)	23.08(244)	27.67(216)	28.44(83)	24.33(684)
20-24	17.20(46)	21.41(193)	23.55(198)	24.29(100)	22.40(537)
25-29	-	18.06(35)	22.29(45)	25.40(21)	21.47(101)
30 ปีขึ้นไป	-	*	24.43(14)	32.56(8)	27.19(24)
รวม	18.53(187)	22.07(474)	25.33(473)	26.34(212)	23.40(1,346)
<u>ทั้งประเทศ</u>					
ต่ำกว่า 20	19.21(166)	23.12(281)	27.16(246)	27.74(98)	24.11(791)
20-24	16.84(57)	22.65(244)	23.39(254)	23.97(112)	22.65(667)
25-29	-	18.80(54)	21.60(77)	25.74(33)	21.51(164)
30 ปีขึ้นไป	-	*	24.50(20)	29.10(10)	25.09(34)
รวม	18.16(223)	22.48(523)	24.75(597)	25.86(253)	23.29(1,656)

* หมายถึง ข้อมูลน้อยกว่า หรือเท่ากับ 5

(ไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีบุตร จำนวน 489 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.80)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของการมีบุตรคนแรกของสตรี (จำนวนเดือน)

จำแนกตามจำนวนบุตรที่สตรีต้องการ เขตที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันสตรี

จำนวนบุตรที่สตรีต้องการ/ เขตที่อยู่อาศัย	อายุปัจจุบันสตรี				รวม
	ต่ำกว่า 25	25-34	35-44	45 ปีขึ้นไป	
<u>เมือง</u>					
1	*	23.78(8)	*	-	22.48(11)
2	20.38(19)	23.29(37)	19.91(30)	30.24(9)	22.30(95)
3	16.83(6)	24.48(28)	27.66(29)	21.09(7)	24.91(70)
4 ขึ้นไป	18.88(10)	24.84(36)	20.89(58)	20.80(23)	21.60(127)
รวม	18.86(36)	24.15(109)	22.24(119)	23.03(39)	22.63(303)
<u>ชนบท</u>					
1	*	23.60(10)	*	*	21.39(19)
2	18.01(85)	21.78(134)	23.49(90)	29.16(41)	22.17(350)
3	19.33(40)	22.12(129)	26.26(90)	26.51(40)	23.95(299)
4 ขึ้นไป	18.30(58)	22.05(195)	25.83(274)	25.45(124)	23.58(651)
รวม	18.42(186)	22.02(468)	25.39(459)	26.32(206)	23.35(1,319)
<u>ทั้งประเทศ</u>					
1	*	23.72(18)	19.04(7)	-	21.85(30)
2	18.46(104)	22.13(171)	22.67(120)	29.44(50)	22.24(445)
3	19.00(46)	22.56(157)	26.62(119)	25.72(47)	23.83(369)
4 ขึ้นไป	18.13(68)	22.51(231)	25.00(332)	24.76(147)	23.60(778)
รวม	15.52(222)	22.45(577)	24.78(578)	25.84(245)	23.25(1,622)

* หมายถึง ข้อมูลน้อยกว่า หรือเท่ากับ 5

(ไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีบุตร และสตรีที่ไม่ต้องการบุตร สตรีที่ไม่จำกัดจำนวนบุตร และคำตอบไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ จำนวน 523 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.38)